

З позицій духовності кожна людина повинна жити за моральними критеріями не тому, що хтось побачить її добрі вчинки і похвалить, а за велінням совісті. Бути справжньою людиною наодинці з нею значно важче, ніж на очах людей, які оцінюють твої вчинки, схвалюють добро і засуджують зло. Якщо ти врятував хоч одне життя, ти врятував цілий світ – очевидно за таким правилом жив мій одноліток із Соснового Юрка ЛЕЛЮКОВ.

У шкільні роки цього середнього зросту юнака у Бистричах добре знали майже всі бистрицькі старшокласники. То були роки нашої юності і весь свій вільний час ми жили футболом, річкою, а взимку лижами, ковзанами, лісом і, звичайно, цікавими книгами. Ми частенько організовували товариські поєдинки зі своїми однолітками із Соснового та інших сіл. Недаремно ж у рік свого випуску всі три кубки зі спортивних ігор – футболу, волейболу і баскетболу – здобули бистричани. У команді наших сусідів по своєму виділявся середнього зросту сором'язливий та малоговоркий юнак, що віртуозно володів м'ячем, хоча у гру вступав більше у скрутні для своєї команди моменти: на початку гри, щоб надихнути молодшу зміну на перемогу і у фінальні хвилини, щоб змінити небажаний рахунок.

Шов час. Сліди тодішніх футболістів розчинилися у подіях тих років. Я працював військовим керівником, а коли через центральну пресу дізнався про страшну подію, то пройшло ще немало часу, аж поки я довідався, газети писали саме про мого ровесника-футболіста Юрія із Соснового. Згодом я знайшов його родину – дружину, сина, дочку. Матеріали про чоловіка, батька, дідуся родина надіслала мені. З'явився музейний розділ пошуково-дослідницької роботи – призер Всеукраїнського конкурсу заключного етапу «Духовна спадщина поколінь в часах перехідних і вічних».

Напередодні 1-го вересня 1984 року всі навчальні заклади Волині отримали для уроків початкової військової підготовки навчальні гранати. Вивчення теми

будови та метання ручних осколочних гранат планово передбачалося у другому півріччі навчального року. Та 29 листопада у школі № 2 смт Іваничі, що на Волині, один із уроків у 10-у класі через відсутність вчителя потрібно було замінити. На заміну погодився військовий керівник Лелюков Юрій Миколайович, в минулому кадровий офіцер. Вважаючи дане заняття додатковим, вчитель разом з учнями обрав тему, якою найбільше цікавилися старшокласники – «Гранати». Діти із захопленням слухали свого улюбленого вчителя, незчулися, як і урок закінчився.

– Повторюю і демонструю, – сказав вчитель, взявши одну із трьох гранат, що лежали на столі. Щоб привести гранату в бойове положення, необхідно притиснути спусковий важіль і висмикнути кільце. В навчальній гранаті почується клацання, а в справжній, крім цього, піде димок... Якщо кільце висмикнути, а важіль відпустити – до вибуху залишиться три-чотири секунди...

Вчитель впевнено, з посмішкою на вустах, відпустив важіль. Клацнуло. Пішов димок... Навряд чи двадцять шість дівчаток і хлопчиків зрозуміли в цю мить, що трапилось. Навряд чи зрозумів, що сталося і сам вчитель. Бойова граната – в класі?! Дурниця, безглуздість, абсурд!

Але він усе ж був військовим. В минулому кадровий старший лейтенант... Дим пішов. Значить, чотири секунди – і все. Що робити?! Відкинути гранату? Поділі від себе? Куди? В класі двадцять шість пар очей, які ще нічого не розуміють. Граната. Очі. Знову граната. І знову очі. І раптом – вікно! Ну, звичайно ж, - у

Урок ціною В ЖИТТЯ

вікно! До нього ж лише півкроку. «Нічого, діти, нічого. Ви тільки не лякайтесь...».

Але цієї миті внизу, на шкільному подвір'ї, один за одним крокували на обід шестикласники...

«Коридор!» А в коридорі вже чулися дитячі голоси і шкільний дзвоник, що сповіщав про закінчення уроку.

...Напружено дивилися на нього широко відкритих двадцять шість пар здивованих очей хлопчиків і дівчаток, очей карих, голубих, сірих, зелених, очей цікавих і допитливих, очей розумних і добрих, які ще так мало бачили життя, які ще не встигли ним намілюватися. Вони були стривожені, але нічого ще не могли підозрювати. Вони просто вірили йому, своєму вчителю...

І він швидко прохрипів: «Лягай..!», різко повернувся до класу спиною, зробив крок у куток і міцно, намертво притиснув гранату до живота... Вибух оглушив клас. На голови дітей, на шкіль-

ні парти падала штукатурка, ніби сніг закрутилася по класу біла віхола біди. Наступила мить оглушливої тиші. Приголомшені десятикласники кинулись до дверей, до вчителя. Хтось ніс аптечку, хтось викликав «швидку». Вони не розуміли, що закривавлений вчитель уже мертвий.

Коли ховали військового керівника, в селищі проходило засідання райкому партії. Звичайно, комуністичної, єдиної на той час. Старший лейтенант Лелюков Юрій Миколайович був визнаний винним у некомпетентності і халатному ставленні до своїх обов'язків. Все селище зійшлося, щоб провести в останню путь героя, а перші особи району навіть не дозволили перервати пленарне засідання, а тим більше вийти з приміщення, коли проносили того, хто ціною власного життя врятував життя дітей. Найбільш відчайдушні виривалися на вулицю через вікна.

І лише після довгих клопо-

тань батьків, незалежних розслідувань кореспондентами центральних газет, і, особливо рідного дядька Юрія, полковника, що займав помітний пост у Міністерстві оборони СРСР, вдалося відстояти добре ім'я вчителя. Було проведено ряд перевірок. В результаті виявлено бойові гранати у кожній школі Волинської області та ще у двох областях України. Навіть важко уявити, яких бід, якого горя могла б натворити така «наочність» і чиясь злочинна халатність. Вчинок Лелюкова було визнано гідним, та нагорода була більш ніж скромною – орден «Знак Пошани» по смертно.

– Чебурашко, – так частенько називав він свою дружину, – знаєш, мені вже недовго залишилося, – сказав їй Юрій, повернувшись із відрядження до Молдавії, – там циганка усім гадала, і я не стримався, підійшов до неї...

– Сину, – глянула циганка на мою руку і зітхнула, – вибач за правду, але тобі суджено Богом 35 літ.

В когось життя довге і спокійне, а в когось – як спалах зірки.

Підсумки цієї пам'ятної для нас пошукової експедиції ми провели при відвідині вчительки-пенсіонерки Алли Кібіш, що проживала в нашому селі. Тоді малорухома жінка-інвалід доглядала зовсім нерухому матір і при цьому намагалася бути корисною і потрібною всім – робила математичні розрахунки для молодих забудовників, писала вірші, сповідуючи непорушні християнські цінності. В цьому був і її власний щоденний подвиг. Саме вона допомогла нам знайти сім'ю та школу, в якій рівно 35 років тому здійснив свій подвиг Юрій Миколайович Лелюков – справжній вчитель, батько, Людина з великої букви.

Степан ТКАЧУК,
с. Бистричі.